

J. I. KORABLJEV

A szovjet történetírás a Szovjetunió részvételéről a kelet- és délkelet-európai országok új típusú fegyveres erőinek a kialakításában, a második világháború idején

A faszizmus ellen és az országaik népi demokratikus forradalmának győzelméért folytatott össznépi harcot vezető kelet- és délkelet-európai kommunista pártok által megoldandó egyik legfontosabb és legbonyolultabb feladatot az új típusú, népi fegyveres erők létrehozása jelentette. Az adott feladat megoldásának eszmei-elméleti alapját a forradalmi és a szocialista vívmányok megőrzéséről szóló marxi-lenini tanítás képezte. Minden forradalom csak akkor ér valamit, ha tud védekezni — mondta Lenin. Amennyiben a megdöntendő kizsákmányoló osztályok minden eszközzel és mindenekelőtt fegyverek segítségével vissza kívánják szerezni elveszített pozícióikat, a győztes népek — tanította Marx és Engels, — mindig készen kell állnia arra, hogy megvédelmezze a forradalmat és megtörje a kizsákmányolókat ellenállását.

A kelet- és délkelet-európai országokban az új fegyveres erők megszületése és megerősödése a háború és a hitlerista megszállás körülményei közepette ment végbe, s a helyzetet csak nehezítette a reakciós osztályok által — a fasiszta leigázók ellen folytatott harc során tanúsított — népellenes politika. E folyamat egyik közös vonása — a Szovjetunió által nyújtott politikai, gazdasági és egyéb segítség.

A súlyos háborús-politikai helyzetben a kelet-, délkelet-európai haladó erők a szocializmus országához, a hitlerellenes koalíció legfőbb és legdöntőbb erejéhez, a Szovjetunióhoz fordultak segítségért. A proletárk internacionalizmus elveivel hű Szovjetunió — eleget téve a hazafias erők kívánságainak — méreteit tekintve jelentős és sokoldalú segítséget nyújtott egy sor európai országnak fegyveres erők megalakításához. A Nagy Honvédő Háború éveiben a Szovjetunió részt vett a lengyel, a csehszlovák, a jugoszláv, a magyar és a román katonai egységek és alakulatok létrehozásában, segítséget nyújtott a bolgár hadsereg és a jugoszláviai népi-felszabadító hadsereg újjászervezése és újrafelfegyverzése terén.

A Szovjetunió által nyújtott különböző segítség hozzájárult ahhoz, hogy a kelet- és délkelet-európai országok kommunista és munkáspártjai a legrövidebb idő alatt létrehozzák forradalmi-demokratikus hadseregeiket, majd új típusú, szocialista hadseregekké változtassák azokat.

A kelet- és délkelet-európai országok új fegyveres erőinek a létrejötte és megerősödése, a Szovjetunió részvétele ebben a folyamatban széleskörű visszhangra talált a szovjet történetírásban, mind a Szovjetunió Nagy Honvédő Háborújával, mind a második világháborúval foglalkozó összefoglaló jellegű munkákban, mind a háború egyes problémáival foglalkozó részletes kutatásokban, a háborús évek idején a külső országok történetének, azok fegyveres erőinek szentelt írásokban,¹ a visszaemlékezésekben.

¹ М. Минасян: Борьба Советской Армии за освобождение народов Юго-Восточной

A szovjet irodalom által vizsgált legfontosabb problémák a következők:

— A fasizmus ellen, a szabadságukért és függetlenségükért küzdő népek fegyveres erőinek a létrehozása, a Szovjetunió részvétele ebben s e részvétel elméleti és politikai alapelvei. A marxizmus—leninizmus a nemzetközi kötelességről. A „forradalom exportjának” s hasonlóképpen az „ellenforradalom exportjának” a határozott elítélése, hisz az imperialisták ennek segítségével kívánják megállítani a forradalmi folyamatot, visszafordítani a történelem menetét és kiterjeszteni a népek feletti uralmukat.

— A szovjet állam fennállásának 40 éve alatt miként valósította meg a szovjet nép és annak hadserege a maga nemzetközi osztály-kötelességét. Amilyen mértékben növekedett a Szovjetunió ereje, olyan mértékben növekedett annak a lehetősége, hogy a Szovjetunió támogassa a felszabadító mozgalmakat.

— A Szovjetunió Nagy Honvédő Háborúja, mint legfontosabb láncszem, a szovjet hadsereg pedig döntő tényező a népek antifasizista háborújában. A Szovjetunió által a fasizmus felett aratott győzelem hatása a megszállt országok népei által folytatott antifasizista küzdelemre, e küzdelem kutatása, különösképpen pedig azoknak a külországi felszabadító hadjáratoknak a jelentősége, amelyeket a Szovjet Hadsereg 1944—1945 során folytatott, e küzdelmek jelentősége annak a harcnak a szempontjából, amelyet — a kommunistákkal az élen — a forradalmi erők folytattak a demokratikus reformok megvalósításáért, a népi-demokratikus hatalom és annak fegyveres ereje létrehozása érdekében.

— A Szovjetunió által a kelet- és délkelet-európai országok forradalmi és hazafias erőinek nyújtott internacionalista, testvéri segítség formái (politikai, anyagi, technikai és katonai segítség). E misszió teljesítésének a specifikus sajátosságai a csatlós országokban (Románia, Bulgária, Magyarország).

— A Szovjetunió által a kelet- és délkelet-európai országok csapatainak a megalakításában és felkészítésében nyújtott segítség formái és méretei. A szovjet munkákban idézett adatok közül szembeötlők az összegezések. A második világháború évei során a Szovjetunió térítésmentes segítséget nyújtott a kelet-európai országoknak a következő egységek létrehozásában és felfegyverzésében: 19 gyalogos, 5 tüzérségi és 5 légi hadosztály, 6 gyalogos, 8 páncélos és motorizált, 12 tüzérségi és aknavetelő, 5 mérnök-utász brigád, valamint összességében 555 000 főt érintő különböző egységek és alakulatok.²

— A Szovjetunió segítsége külföldi csapatok megalakítása és felkészítése terén, szovjet területen és a Szovjetunió határain túl.

Европы. Москва, Воениздат. 1967 (A Szovjet Hadsereg harca a dél-kelet-európai népek felszabadításáért.); М. Е. Монин: Содружество, рожденное в боях. Москва, Воениздат. 1971 (Harcokban született barátság). М. П. Семиряга: Вторая мировая война и пролетарский интернационализм. Москва, Воениздат. 1962 (A második világháború és a proletár internacionalizmus). М. А. Аракелян: Великий интернациональный подвиг. Москва, Воениздат. 1964 (A nagy internacionalista tett). А. А. Кириллов: Армия и социалистическая революция. Москва, 1972 (A hadsereg és a szocialista forradalom). Освободительная миссия Советской армии. Москва, Воениздат. 1972 (A Szovjet Hadsereg felszabadító missziója). Ф. Фомин: Венгерская народная армия. Москва, Воениздат. 1965. (A magyar néphadsereg). С. Лесневский: Войско Польское. Москва, Воениздат. 1963. (A lengyel hadsereg). Н. Илюхин: Болгарская народная армия. Москва, Воениздат. 1963. (A bolgár néphadsereg). А. Н. Ратников, В. И. Завьялов: Югославская Народная Армия. Москва, Воениздат. 1966 (A jugoszláv néphadsereg).

²М. Е. Монин: *Harcokban született barátság*. М. 1971. 403.

— A Szovjet Hadsereg és a kelet- és délkelet-európai országok csapatainak együttes hadműveletei a fasiszta koalíció ellen. A Szovjet Hadsereg és a külföldi egységek kölcsönviszonya.

— Az SzKP és a szovjet állam által szerzett alkotó tapasztalat alkalmazása a katonai együttműködés bonyolult feladatainak a helyes megoldása során.

— A polgári és a revizionista történetírásban a Szovjetunió és a szovjet fegyveres erők internacionalista kötelességével kapcsolatban feltalálható hamisítások leleplezése, azoknak a rágalmozó kísérleteknek a leleplezése, amelyek a Szovjetuniót nem úgy kívánják ábrázolni, mint a népek felszabadítóját a fasiszta uralom alól, hanem „a forradalom exportáló” eszközét, mint „a szovjet uralom létrehozóját” a felszabadított országokban. Annak a ténynek a hangsúlyozása, hogy a népek maguk hajtották végre a forradalmat, maguk hozták létre a forradalmat védelmező szerveket, s csupán a szocializmus országának a támogatását élvezték.

A fentebb említett problémák sorából a szovjet irodalomban a leginkább feldolgozott témák a következők: a Szovjetunió segítsége a szovjet területen létrehozott külföldi csapatoknak, a külföldiekből álló alakulatok harci tevékenysége, fegyverbarátságuk és a velük együtt lefolytatott katonai műveletek az 1944—1945 évi felszabadító hadjáratok során, a szocialista országok fegyveres erőinek a kiépítése a háború utáni korszakban.

Napjainkban, amikor az egyes országok nemzeti történetírása jelentősen előrehaladt a második világháború történetének a kutatásában, annak a szerepnek és a helynek a feltárásában, amelyet a háború menetében az egyes országok játszottak és betöltöttek, amikor már — jóllehet rövid formában, — elkészült a fegyveres erők története, megnyílt a lehetőség arra, hogy közös erőfeszítéssel elkészüljön az antifasiszta háború során, a kelet- és délkelet-európai népek internacionalista együttműködését ábrázoló fundamentális mű. Ez a mű felölelné a népek internacionalista szolidaritását a háború során, a maga teljes egészében, s egyidejűleg bemutatná azt is, hogy minden egyes nép mivel járult hozzá konkrétan a fasiszmus felett aratott győzelemhez.

Ugyancsak nagy jelentőséggel fog bírni a szocialista tábor fegyveres erőinek a megszületését és megerősödését, ennek történetét ábrázoló szintézis. E művek felmérhetetlen jelentőséggel bírnak a katonáknak és az egész ifjúságnak a szocialista országokon belül, a szocialista patriotizmus és a proletár internacionalizmus szellemében történő nevelése során, a szocialista országok és a szocialista hadsereg harci barátságának, osztályösszefogásának a további megerősítése terén.

A szocialista országok testvéri pártjai és népei — a szocialista útra lépett népek közötti legszorosabb összefogás szükségességéről vallott lenini tanítást követve — erősítik a szocializmus gazdasági és védelmi potenciálját. A harcok tradíciókat követve ezen országokban a Varsói Szerződésben tömörültek azért, hogy az imperialista hatalmak részéről érhető katonai támadással szemben biztosítsák országaik biztonságát. „A szocializmus védelme — a kommunisták internacionalista kötelessége” — mutatott rá a kommunista és munkáspártok nemzetközi konferenciájára, 1969-ben.